شین وەک ئاسمان.. یوسف محەمەد بەرزنجی

گوزەرێک بە نێو بەجامە شینەکەدا

تێوەردان(مداخلە)

ڕەنگە زۆرمان بیرەوەری نوسراو چاپکراومان بەرچاوکەوتبێت، یان خوێندبێتەوە، ڕەنگە خوێندوەی بیرەوەری بۆ فزولیەتی مرۆڤ بگەڕێتەوە بۆ ئەوەی لە ئەنجامی خوێندنەوەی بیرەوەریدا بە ئەوە بگەڕێتەوە بزانێ نهێنەنی شاراوەو ئاشکراکانی مرۆڤەکان و کەسایەتییە جۆربەجۆرەکان، سیاسییەکان ئەدیبەکان، هونەرمەندەکان،داهێنەرەکان… ئەوانی تر بەگشتی چۆن لە لەڕێواری سەرکەوتن و بە ناوبانگ وەدەستخستن نزیک بوونەتەوە، یاخود ڕەنگە خوێندنەوەی بیرەوەری بۆ نزیکییەک لەناسین و بەرهەمەکانی ئەو جۆرەکەسانە بگەڕێتەوە کە بەهەی ناو و بەرهەمەکەیەوە لەمانەوە نزیکن، گەرنزیکیش نەبن، ئەگەرێک هەیە ناویی لە ناو ناواندا هەبێت، بیرەوەری نوسینەوە مێژوویەکی دوورو درێژی لەنێو مرۆڤەکاندا هەیە، یان لەنێو گەلێ جۆربەجۆرەکاندا بە خۆی دابین کردووە.

زۆر لە مێژە گرنگی بە بیرەوەری نوسینەوە دراوە، زۆرێکیش لەو بیرەوەریە سیاسی وئەدەبیی و هونەری و کۆمەڵایەتییانە بەچاپ گەیشتوون و لە زمانی جۆراوجۆردا وەرگێڕانیان بۆ کراوەو پێمان ئاشنان. یان نوسەرانی خۆماڵی و ناوخۆ لەناو گەلاندا نوسیویانەوەو خەڵک بەتامەزرۆییەوە سەرقاڵی خوێندنەوەیانن. بیرەوەری نوسینەوە بەهەموو شێوەو فۆرم و نەوەرەکەیانەوە، گرنگن دەتوانرێ زۆر کون وقوژبن بەقۆناغ و سەردەمەکان ڕوون بکەنەوە، ڕاستگۆیی لە نوسینی بیرەوەریدا گرنگە، وشەو دەستەواژەو سیحری نوسین و جوانکاری وداڕشتن و نەوەرەک وبابەت و ڕوداو چنینی بەشوێن یەکدا بۆ کتێبی یاداشت و بیرەوەری ویادگە گرنگ و بەسوودە، درۆکردن وزیادەڕۆوی کردن و خۆیاڵپێاوکردن و بەرزکردنەوەی خودو کردنی بەسەرپرمان و فریاد ڕەس و قارەمان و پاڵەوان، زیان بەنوسین و یادگەو بیرەوەری دەگەیەنێت و لە بەهاو کەسایەتی نوسەر کەم دەکاتەوە، بۆیە واقیع وەک خۆی ئاوێتەی نوسین بکرێت لەنێو بیرەوەریدا بەسودو بەپێزو بەنرخ دەکات، تەنانەت پشتبەستن بەنامەو وێنەو بەڵگەنامە… زۆرگرنگ و بەکەڵکەو بیرەوەری نوسینەوە زیاتر بەهێزو بەخرۆش دەکات، زمانی

جوان وداڕشتنی پڕئیستاتیکای وشە بیرەوەری بەجوانی وزێندوێتی بە نەوەکان دەهێڵێتەوەو دەبێتە شایەتی مێژووی ئایندە.

پیاوە بیجامە شینەکە

وەک گوترا زۆرێک لە تاکەکانی کۆمەڵگە دەتوان بیرەوەری خۆیان بەوزمانەی هەیانە بنوسنەوەو تۆماری بکەن و بەچاپکراوی بیخەنە بەردەست خوێنەرانیان ونەو ڕەفەی کتێبخانەی پێبڕازێنەوەو سوود وکەڵک بە خوێنەرو نەوەکان بگەیەنەت و هەم ئەزمۆن و تاقیکردنەوەی کەسی بیرەوەری نووس کەڵک وسوود بەخوێنەر بگەیەنەت و قۆناغی مێژوویی و تێپەڕین بە تاقیکردنەوەکان، لەکەوتن وشکست و هەستانەوە باش بگەیەنەت و پەیام وبەرئەنجامی هەبێت.
پیاوە بیجامە شینەکە، بیرەوەری نووسەرو شاعیری دیارو ناسراو لەنەوەندی ئەدەبیدا(جەلال بەرزنجی)یە(٦٣١)لاپەڕەی نیوئەی فۆڕی بەخۆی داگیرکردووە، لەلایەن دەزگای فام بەچاپ و بڵاوکردنەوەوە، ساڵی ٢٠٢٢چاپ وبڵاوی کردۆتەوە.
بیرەوەری نوسەر کەلەم کتێبەدا(پیاوە بیجامە شینەکە)دا بڵاوکراوەتەوە، بەچەند قۆناغ یان چەندشێوەیەکدا تێپەڕیوە، پاشان ئەم بەرهەمەی لەشین بووەو هاتەتەبەرهەم، بیرەوەری و ڕووداوی نێوکتێبەکە لە کوردستان و کەندا وازیپانکردووەو لەم کتێبەدا بەرهەمهاتوون و نوسراون، چونکە بەرزنجی کوڕی کوردستانەو لە کوردستان پێی ناوەتە ژیانەوەو ژیانی ئەزمۆن کردووەو دووەم ئەزمۆنی ژیانکردنی کەنەدایە کەزۆر دوورە لە خاکی باب و باپیرانیەوە، بەرزنجی دەڵێت:ڕۆژێک بۆ ئاهەنگی ئیمزاکردنی کتێبی نوسەرێک بانگهێشتی کردین نووسەرەکە خەڵکێکی هەرێمێکی دیکەی کەنەدایەو چەند ساڵە هاتووە بۆ هەرێمی ئەلبەرتا. کتێبەکەی ئەو نووسەرە یادەوەرییە. لە ئەزموونی ئەو نوسەرەوە فێربووم لە خۆم بپرسم"نوسەرێک کتێبێک لە سەر شوێنگەڕینی خۆی لە ناو یەک وڵات بنووسێت،ئەی بەمن کتێبێک لە سەربڕینی سنووری سێ کیشوەر نەنووسم و ئەو یادەوەریەخۆش و ناخۆشانەی چەندەها ساڵە لە ناوەوەم هەڵم گرتوون، نەیگێڕمەوە؟!" واتە سەرەتای بیرەکەی بیرەوەرییەکانی نووسەر لەم سەرچاوە ئاماژە پێدراوەوە سەرچاوەی گرتووەو شاعیرو نووسەر بیرەکەی نووسینەکەی لەلا گەڵاڵە بووە. سەرتاش ساڵی ٢٠٠٨ بەزمانی ئینگلیزی نوسیوێتی و ساڵی ٢٠١١ بەهاوبەشی زانکۆی ئەلبەرتای کەنەدا، زانکۆی مێشیگان لە ئەمریکا بەزمانی ئینگلیزی چاپیان کردووەو لە زۆر ماڵپەڕیش وەک ئەمازۆن بڵاوکراوەتەوە، جارێکیش وەک پڕفرۆشترین کتێب و لەلایەن خوێنەرانی ئەو وڵاتانەوە، پێشوازییەکی باشی لێکراوە. کتێبەکە چەندین خەڵاتی کەنەدی و

نێونەتەوەی پێبەخشراوە.
پاشان لەلایەن نووسەرو دەزگای ئاراس بەوەرگێڕانێکی نوێوە بۆ سەرزمانی کوردی، ڕەزامەندی بۆ وەرگیراوە کە لە کوردستان و دەزگای ئاراس لە شاری هەولێر چاپبکرێت، بەڵام بەهۆی داخرانی دەزگاکەوە چاپکردنەکەی دواکەوتووە. بەڵام وەک نوسەر باسی لێوەدەکات پاش بەراوردکردن وتەتەڵەو پێداچوونەوە بەبیرەوەری□کاندا چەندجارێک (ئیدیت)کردن زۆر شتی لەنێوەرۆکدا بۆ زیاکراوەو پوختەتر کراوەو بە ناوەرۆک دەوڵەمەند بووەو پاش ئەو هەموو ئاڵوو گۆڕوو ڕانان و گفتووگۆکردنە لەسەر کتێبەکە"١١"یانزە ساڵ تێپەڕین بەسەر چاپە ئینگلیزییەکەی لەلایەن نوسەرو دەزگای فامەو□ ب□□اوکراوەتەوە.

زمانی نووسین

جەلال بەرزنجی، سەرەتا بەخوێندنەوەو نوسین جگە ل□ ب□□□نی پلەکانی خوێندن لەگوندەکەیان(ئەشکەوت سەقا)"٤٠"کیلۆمەتر لە شاری هەولێر دوورەو لە سەر شاڕێگەی هەولێر کە دەچێتە کۆییە. دەستی پێکردووەو کۆتۆتە نێودونیای خوێندنەوەو نوسین و شیعرەوە، زۆربەمان جەلال بەرزنجیمان لە ڕێگەی کتێبی(سەمای بەفری ئێواران)ی ساڵی ١٩٧٨ کە بەخەتی دەست چاپی کردبوو، وەک کۆپی چاپ ناسی، شاعیر هەنگاو ئەزموونی و توانای ئەدەبی لەم کتێبەوە خستە بەردیدەی خوێنەرەکانی کە شیعرو دنیابینی شیعری بوو، پاشان بەپلەکانی پەیژەی ئەزمۆن وخوێندنەوەو شیعردا سەرکەوت و پێشکەوت و تێکەڵاوی کۆڕ و ب□□اوکردنەوەی بەرھەمەکانی بوونە ئاوێتەی گەشەکردن وپێشکەوتن وهەڵزنانی ئەم شاعیرە.

بیرەوەری پیاوە بیجامە شینەکە

ئەم کتێبەی شاعیر لە دووجیهانبینین و دوو دونیاو سەرزەمینی جوداو فرە کلتووری جیاوازدا نووسراوون، کلتوورو دابوو نەریتی خێڵەکی ومەزھەبی پڕ ئازار و برینی کوردستان و کەلتوورو دابوونەریتێکی پێشکەوتووی سەقامگیری خۆرئاوا، کە نووسەر نیوەی ژیانی لە خۆرھەڵات و نێوەکەی تری لە خۆرئاوا بەسەردبات،مەگەر گەشت پێکیانەوە گرێبدات، تەمنێک لەملاو تەمنێک لەولا، بەڵام گەشەکردن و گۆڕان لەم دوو ئەزموونەدا هەیەو کاریگەری تەوای لە سەر نووسەرو تاقیکردنەوەکانی ژیان و نوسین وخوێندنەوەدا بۆ بەرھەمهێناوەو بەرئەنجامێکی زۆر باش و پوختەو دەوڵەمەندی فێرکردووەو خستوێتییە سەر، یان ناو دونیاو فەزایەکی جیاوازتر لەپێشترو زۆر ئەزموونەکەی دەوڵەمەند وبەپێز کردووەو جوانی زۆری بە(جەلال بەرزنجی) بەخشیووە.
ئەم بیرەوەریانەی نووسەر زۆر بەزمانێکی جوان وپاراو پڕئەزموون

ود□و□م□ند نووسراوون، تەژییە لەجوانی گێڕانەوەو بیرخستنەوە، لە سەرخۆ بەنەرمی دەمانخاتە نێوڕوداو کارەسات و ململانێکانی مێژوو، ژیان لە کوردستان و کەنەداو خۆرئاواوە، ئەو ل□ بیرەوەرییەکانیدا زمانی زبر توند بەرزوو نزم هەڵچوون خۆ بەقارەمانکرد، دڵرەقی وتوندوتیژی نازانێ چییەو خۆی لێبواردووە عەقڵێکی فراوان و ئیستاتیکا لە ووشەدا بەکاردەهێنێت، من لام وایە نووسەر گەر لەکەنەداو ئەو بارودۆخە سەقامگیرەی ئەزموون و تاقینەکردایەتەوەو تێیدا نەژییایە، نەی دەتوانی بەزمانێکی هەنگوینی و سارد و لە سەرخۆو ئاشتییانە بنووسێت، ئەویش بەوەی زۆر بیرەوەری نووسەران وشاعیران وکەسایەتییەکانی جۆربەرجۆری خوێندۆتەوەو لەزمانی ئاشتی وتەبای مر□ق د□ستانە گەیشتووەو لای ئەو گرنگی و کەڵکی زیاتر دەگەیەنێت. لە ڕەنگی شین و ئاسمانێکی بێسنووری شیندا شتە جوانەکان جوانتردەبینێت.

ناوەرۆکی پیاوە بیجامە شینەکە

پیاوە بیجامە شینەکە گەشتێکە بە ناو کایەکانی ژیان ومردن و منداڵی و گەورەبوون و برین و ئازارەکانی رۆژگاردا، ستەم لە بەرانبەر ئاشتیدا وەستاوە،منداڵی لە زێدی خۆیی وهاتنە دونیای لە خانووە قوڕەکانی گوندی(ئەشکەوت سەقا) و گوزەر بەنێوگەڕەکەکانی هەولێرو موسڵ وسلێمانی وکۆییەو بینینی چیاو دۆڵەکان و سوتانی ڕەزوباخ و گوندو شەڕو ستەم و بەندیخانەو کتێب و چیرۆکە نەبیستراوەکانی بەندیخانەو شیعرو دونیای وشەو خنکاندنی ئازادی، گول□ بارانکردنی هاوڕێو کەسوکارو هەڵکەندنی بنجی درەختەکان و ژاکانی گوڵەکان و خەون بینین بەدونیایەکی نوێو گەیشتن بەسەربەستی وئازادییە، گەشت وهەڵهاتنە بەنێو سنوورو کۆڕەو کیماباران و ئەنفال و بیابانەکانی خواروی عێراق و عەرعەردا، گەیشتنە بەنێو خاکی دراوسێکان وبینینی باڵەخانە بەرزو ڕێستۆرانت و شەقامەڕازەوەکان و باخچە دڵگیرەکاندا، ناسینی کەسایەتیە ئەدەبییەکان و و□تانی، بەڵام کۆتایی گەشتیی پیاوە بیجامەشینەکە هەڵفڕینە لە ناو ئامێزی ئاشتی وئازادی و سەقامگیرو گەشتی بێسانسۆرو فرینە بەنێو وشەو جوانی و لەبیرنەچوونەوەی نیشتمان و ئازیزانیدا.

پیاوە بیجامە شینەکە دەڵێت:
ئێمەو ماڵەکەمان لەناو جانتا
لە سیقاسەوە چوینە ئەستانبووڵ
تا تاریک و ڕوون بچینە تاراوگە

ئەو ئێوارە فرۆکەخانە پڕبوو لە کۆچبەر
هەندێک دەیان ئامادە دەکرد بۆ گەشت
هەندێک بە فەرهەنگ خۆیان فێری زمانی ئینگلیزی دەکرد
هەندێک بیری ماڵەوەیان دەکرد
هەندێک دەترسان بیانگێڕنەوە ماڵەوە

مامۆستا جەلال بەرزنجی بیرەوەرییەی و پەیڤەکانی جوان چنیووە، بەرهەمێکی بەرزە و نایاب و شیرینەو درەوشاوەیە وەک تیشکی خۆرێک لەناو ئاسمانێکی شیندا، بۆیە شایانی خوێندنەوەیە، پیرۆزبایی لێدەکەم بەهیوام بەردەوام و تەمەندرێژو بەختەوەرو شادمان بێت.

سەرنج:

*هەڵەی چاپ وکۆمپیوتەری فرە تێدایە.

*بەڵگەی سەردەمی خۆیی لەنامە،بەڵگەی گرتن و ئازادکردن، ڕۆژو مانگ و… زۆربەکەمی بەکارهاتووە یان نیە.

▪ لەزۆر شوێندا بەلای پارتایەتی هۆکاری چونە بەندیخانەی نەچووەو ڕوون نیە خانەوادەو خۆی لەبەرچی دەستگیرکراون و لێپێچینەوەیان لێکراوەو خراونەتە زیندانەوە، تەنیا جەخت لەسەر کوردبوون وشتی تردەکاتەوە.

*"لە گۆڤاری نووسەری کورد" لە شاخ ئەم شیعرەم بە ناوی(زەمەند) بڵاوکردەوە. ئەمە هەڵەیە گۆڤارەکە ناوی نوسەری کوردستانە، بەوناوە نهێنی و خوازراوەوە شتی وای تێدا نیە.تکایە سەیری هەمان گۆڤاربکە، ئامادەکردنی نووسەری ئەم بابەتە سەرجەم ژمارەکان، ساڵی ٢٠٢٣.

*بۆیەکەم جار بە بڵاوکردنەوەی هەندێک" قسەی نەستەق"لە کتێبی (گوڵەکانی ڕۆژگار)م وەرمگرتبوون… ، لەڕاستیدا نووسەر ناوی ئەم کتێبەی بە هەڵە داناوە، ناوە درووستەکەی(گوڵاڵەکانی ڕۆژگار)ە نوسین و وەرگێڕانی محمەد حسن مەنگۆڕییە، ساڵی ١٩٦٨،چاپخانەی اللواء، پێشەکییەکەی مامۆستا محەمەد مولود مەم نوسیوەتی.

*یەکەمین جارکتێبەکانی (ماوتسی تۆنگ)م لە بەرگێکی سووربە کورد لەوەندەر بینی…

ئەوکاتە یەک کتێبی ماوسی تۆنگ وەرگێڕاوە ساڵی١٩٧١، ناوی(چەپکێک لە قسەکانی ماو)ە، وەرگێڕانی خوالێخۆشبووان نەوشیروان مستەفاو مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدە، کتێبێکی گیرفانی بەرگ سووری چەرمە.

*هەرش:مامۆستا دەڵێی پێشمەرگایەتیت نەکردووە؟!

لمووزی بەرز کردەوە،گوتی: هاها ها، ئەوەتا..
لەڕاستید(لمووز)یان(لەمۆز) بۆمر□ق ب□کارنایەت و دروست نیە،
چونکە بۆ ئاژەڵو وڵاخ بەکاردێت.
سەرچاوە: بیرەوەری پیاوە بیجامە شینەکە، دەزگای فام، ٢٠٢٢،
٦٣١لاپەرە، پێوانە ١٣،٥سم، بە ٢١سم. لاپەڕە

٢٠٢٣\٣\٢٥

1- بیرەوەری پیاوە بێجامە شینەکە، جەلال بەرزنجی، دەزگای فام بۆچاپ و ب□لاوکردنەوە، ٢٠٢٢ل١٩
2- سەرچاوەی پێشوول٤٦٧
3- سەرچاوەی پێشوول٥٩
4- سەرچاوەی پێشوول٢٣٤
5- سەرچاوەی پێشوول٢٣٦
6- سەرچاوەی پێشوول٣٩٦